

సంత్ సేవాలాల్ మహారాజ్ (1739 - 1806)

బంజారా (లంబాడీ) సామాజిక వర్గానికి చెందిన గొప్ప ఆధ్యాత్మిక గురువు మరియు సంఘ సంస్కర్త.

1. ప్రాథమిక సమాచారం

- **జననం:** ఫిబ్రవరి 15, 1739.
- **జన్మస్థలం:** అనంతపురం జిల్లాలోని గొల్లలదొడ్డి (సేవగఢ్). (కొన్ని ఆధారాల ప్రకారం కర్ణాటకలోని శివమొగ్గ జిల్లాలోని సురగొండన్కొప్ప).
- **ఆరాధ్య దైవం:** జగదాంబ దేవి (మొదట మేకల కాపరిగా ఉన్న సమయంలోనే ఆమె అనుగ్రహం పొందినట్లు చెబుతారు).
- **నిధనం/సమాధి:** మహారాష్ట్రలోని వాషిం జిల్లా, మనోరా తాలూకాలోని **పోహ్రాదేవి** (దీనిని 'బంజారా కాశీ' అని పిలుస్తారు).

2. సామాజిక సంస్కరణలు & బోధనలు

బంజారా సమాజాన్ని మూఢనమ్మకాల నుండి రక్షించి, వారిని చైతన్యపరచడంలో ఆయన కీలక పాత్ర పోషించారు:

- **అహింస:** జంతు బలులను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు.
- **వ్యసన నిర్మూలన:** మద్యం, పొగాకు వంటి వ్యసనాలకు దూరంగా ఉండాలని బోధించారు.
- **తాండా వ్యవస్థ:** సంచార జీవులుగా ఉన్న బంజారాలను ఒకచోట స్థిరపడేలా ప్రోత్సహించి, 'తాండా' వ్యవస్థను పటిష్ఠం చేశారు.
- **ఆయుర్వేదం:** ఆయుర్వేదం మరియు ప్రకృతి వైద్యంలో ఆయనకు అపారమైన ప్రవేశం ఉండేది, దీని ద్వారా గిరిజనుల రోగాలను నయం చేసేవారు.
- **మత మార్పిడుల నిరోధం:** హైందవ ధర్మంపై అవగాహన కల్పిస్తూ, బలవంతపు మత మార్పిడులను అడ్డుకున్నారు.

3. చారిత్రక ప్రాధాన్యత

- **పోరాటాలు:** నిజాం పాలకులు, మైసూర్ పాలకులు మరియు అప్పటి బ్రిటిష్ అధికారులతో బంజారాల హక్కుల కోసం (ముఖ్యంగా అటవీ హక్కుల కోసం) పోరాడారు/చర్చలు జరిపారు.
- **బ్రిటిష్ రికార్డులు:** బ్రిటిష్ అడ్మినిస్ట్రేటర్లు తమ రికార్డులలో ఈయనను 'శివ రాథోడ్' అని కూడా ప్రస్తావించారు.

4. ఇతర ముఖ్యాంశాలు (పరీక్షల కోసం)

- **జెండా రంగులు:** బంజారాలు ఆధ్యాత్మిక ప్రదేశాలలో రెండు జెండాలను ఎగురవేస్తారు:
 - **తెలుపు:** సెంట్ సేవాలాల్ మహారాజ్ చిహ్నం (శాంతి మరియు శాఖాహారానికి నిదర్శనం).
 - **ఎరుపు:** జగదాంబ దేవి చిహ్నం.
- **తీజ్ ఉత్సవం:** ఈయన బోధనల ప్రభావంతోనే బంజారాల్లో మొలకల పండుగ (Teej) ప్రాముఖ్యత పొందింది.
- **ప్రభుత్వ గుర్తింపు:** తెలంగాణ ప్రభుత్వం సేవాలాల్ జయంతిని అధికారికంగా నిర్వహిస్తోంది. భారత కేంద్ర సాంస్కృతిక మంత్రిత్వ శాఖ కూడా ఆయన 280+ జయంతి వేడుకలను ఘనంగా నిర్వహించింది.

ఇండియా AI ఇంపాక్ట్ ఎక్స్పో 2026 (India AI Impact Expo)

1. ప్రాథమిక వివరాలు

- **ప్రారంభం:** 16 ఫిబ్రవరి 2026 (ప్రధాని నరేంద్ర మోదీ చేతుల మీదుగా).
- **వేదిక:** భారత్ మండపం, న్యూఢిల్లీ.
- **కాలపరిమితి:** ఫిబ్రవరి 16 నుండి 20 వరకు.
- **నేపథ్యం:** ఇది 'ఇండియా AI ఇంపాక్ట్ సమిట్'లో భాగంగా నిర్వహించబడుతుంది.

2. ప్రధాన ఇతివృత్తాలు (Thematic Chakras)

ఈ ఎక్స్పోను మూడు ముఖ్యమైన చక్రాలుగా విభజించారు:

1. **People (ప్రజలు):** మానవ వనరుల అభివృద్ధి మరియు సామాజిక ప్రయోజనం.

2. **Planet (గ్రహం):** పర్యావరణ పరిరక్షణ మరియు స్థిరమైన అభివృద్ధి.
3. **Progress (ప్రగతి):** ఆర్థిక వృద్ధి మరియు సాంకేతిక ఆవిష్కరణలు.

3. కీలక గణాంకాలు & విశేషాలు

- **ప్రదర్శన:** 70,000 చదరపు మీటర్ల విస్తీర్ణంలో 10 అరీనాలలో ప్రదర్శనలు జరుగుతాయి.
- **స్టార్ట్‌అప్‌లు:** 600కు పైగా హై-పొటెన్షియల్ స్టార్ట్‌అప్‌లు తమ AI పరిష్కారాలను ప్రదర్శిస్తాయి.
- **అంతర్జాతీయ భాగస్వామ్యం:** ఇందులో 13 దేశాల పవిత్రాలు ఉన్నాయి.
 - దేశాలు: ఆస్ట్రేలియా, జపాన్, రష్యా, యూకే, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, ఇటలీ, నెదర్లాండ్స్, స్విట్జర్లాండ్, సెర్బియా, ఎస్టోనియా, తజికిస్తాన్ మరియు ఆఫ్రికా.
- **సెషన్లు:** 500కు పైగా సెషన్లు, 3250 మందికి పైగా వక్తలు పాల్గొంటారు.

4. ముఖ్య ఉద్దేశ్యం

- **Policy to Practice:** ప్రభుత్వం రూపొందించిన AI విధానాలు ఆచరణలో ఎలా పని చేస్తున్నాయో ప్రదర్శించడం.
- **Global Collaboration:** గ్లోబల్ టెక్ కంపెనీలు, అకడమియా, స్టార్ట్‌అప్‌లు మరియు ప్రభుత్వాల మధ్య సమన్వయాన్ని పెంచడం.
- **Population-scale Solutions:** సామాన్య పౌరులకు ఉపయోగపడే భారీ స్థాయి AI పరిష్కారాలను ప్రోత్సహించడం.

పరీక్షా కోణంలో (Exam Point of View)

- **AI for Good:** భారతదేశం AIని కేవలం సాంకేతికతగా కాకుండా సామాజిక మార్పుకు సాధనంగా (AI as a tool for social transformation) చూస్తోందని ఈ ఎక్స్‌పో నిరూపిస్తుంది.
- **G7 & Global Partners:** ఇందులో పాల్గొంటున్న దేశాల జాబితాను గమనిస్తే, భారత్ అంతర్జాతీయ AI గరిమను (AI Diplomacy) బలోపేతం చేసుకుంటున్నట్లు స్పష్టమవుతోంది.

హేరత్ పండుగ (Herath Festival)

1. నేపథ్యం (Background)

- **సముదాయం:** ఇది కాశ్మీరీ పండిట్లు జరుపుకునే అత్యంత ముఖ్యమైన పండుగ.
- **అర్థం:** 'హేరత్' అనే పదం సంస్కృత పదమైన 'హరరాత్రి' (శివరాత్రి) నుండి ఉద్భవించింది.
- **సమయం:** దేశవ్యాప్తంగా మహాశివరాత్రి జరుపుకోవడానికి ఒక రోజు ముందే కాశ్మీరీ పండిట్లు దీనిని ప్రారంభించి, సుమారు 15 రోజుల పాటు వివిధ ఆచారాలతో జరుపుకుంటారు.

2. ప్రాముఖ్యత (Significance)

- ఇది కేవలం ఒక రోజు పండుగ మాత్రమే కాదు, కాశ్మీరీ పండిట్ల సంస్కృతి మరియు సంప్రదాయాలకు ప్రతిబింబం.
- **శివ-పార్వతుల కళ్యాణం:** ఈ పండుగను శివుడు మరియు పార్వతీ దేవిల వివాహ మహోత్సవంగా జరుపుకుంటారు.
- **హేరత్ పోష్టే (Herath Poshte):** ఇది పండుగ శుభాకాంక్షలు తెలుపుకోవడానికి ఉపయోగించే పదం.

3. ముఖ్యమైన ఆచారాలు (Rituals)

- **వటుక్ నాథ్ పూజ:** శివుడిని 'వటుక్ నాథ్' రూపంలో ఆరాధిస్తారు.
- **వటుక్ పూజ:** మట్టి పాత్రల్లో నీరు నింపి, అందులో అక్రోట్లు (Walnuts) వేసి పూజిస్తారు. ఈ అక్రోట్లను తర్వాత ప్రసాదంగా పంచుతారు.
- **సలాం (Salam):** పండుగ మరుసటి రోజును 'సలాం' అని పిలుస్తారు. ఈ రోజున పొరుగువారు, స్నేహితులు (ముస్లింలతో సహా) పరస్పరం శుభాకాంక్షలు తెలుపుకుంటారు, ఇది కాశ్మీర్ యొక్క 'కాశ్మీరియత్' (మత సామరస్యం)కు చిహ్నం.

పరీక్షా కోణంలో ముఖ్యాంశాలు (Exam Focus):

- **రాష్ట్రం/ప్రాంతం:** జమ్మూ కాశ్మీర్.
- **సంబంధిత సామాజిక వర్గం:** కాశ్మీరీ పండిట్లు.
- **ప్రకృతి:** ఇది శైవ సాంప్రదాయానికి (Kashmir Shaivism) చెందిన పండుగ.
- **వార్తల్లో ఎందుకు ఉంది?:** ప్రధాని నరేంద్ర మోదీ ఇటీవల కాశ్మీరీ పండిట్లకు 'హేరత్ పోష్టే' శుభాకాంక్షలు తెలపడం వల్ల ఇది వార్తల్లో నిలిచింది.

యునాని డే 2026 & జాతీయ సదస్సు (National Conference on Unani Medicine)

1. ప్రాథమిక వివరాలు

- **సందర్భం:** ప్రపంచ యునాని దినోత్సవం (ఫిబ్రవరి 14).
- **వేదిక:** యశ్వంతరావు చవాన్ సెంటర్, ముంబై.
- **నిర్వహణ:** సెంట్రల్ కౌన్సిల్ ఫర్ రీసెర్చ్ ఇన్ యునాని మెడిసిన్ (CCRUM).
- **సదస్సు ఇతివృత్తం (Theme):** "ఇన్నోవేషన్ అండ్ ఎవిడెన్స్ ఇన్ యునాని ప్రాక్టీస్" (Innovation and Evidence in Unani Practice).

2. ముఖ్యమైన పరిణామాలు & ఆవిష్కరణలు

- **RRIUM ముంబై:** ముంబైలోని ప్రాంతీయ యునాని వైద్య పరిశోధనా సంస్థ (RRIUM) లాబొరేటరీలకు NABL సర్టిఫికేషన్ లభించింది.
- **డిజిటల్ ఫోర్వర్డ్స్:** CCRUM సహకార ఎక్స్ప్రెషన్ ఆఫ్ ఇంటెలిజెన్స్ (EoI) వెబ్ ఫోర్వర్డ్ మరియు మొబైల్ అప్లికేషన్లను ప్రారంభించారు.
- **మిజాజ్ ఇనా (Mizaj Insā):** వ్యక్తి యొక్క శారీరక తత్వాన్ని (Temperament) అంచనా వేయడానికి ఒక ప్రత్యేక ప్రశ్నావళిని (Questionnaire) విడుదల చేశారు.
- **ఒప్పందాలు:** 1 అంతర్జాతీయ మరియు 8 జాతీయ అవగాహన ఒప్పందాలు (MoUs) కుదుర్చుకున్నారు.

3. సదస్సులోని ప్రధానాంశాలు (Scientific Sessions)

సదస్సులో మొత్తం 9 శాస్త్రీయ సెషన్లు జరిగాయి. వీటిలో ప్రధానంగా చర్చించిన అంశాలు:

- **ఇలాజ్-బిల్-గిజా (Ilaj-bil-Ghiza):** డైటోథెరపీ (ఆహారం ద్వారా చికిత్స) మరియు జీవనశైలి నిర్వహణ.
- **ఇలాజ్-బిల్-తద్బిర్ (Ilaj-bil-Tadbir):** రెజిమెనల్ థెరపీ (ఉదా: హిజామా/కప్పింగ్ థెరపీ)లో పురోగతి.

- **సాంకేతికత:** యునాని పరిశోధనలో **ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI)** మరియు **జెనోమిక్స్ (Genomics)** పాత్ర.
- **శాస్త్రీయ ధృవీకరణ:** యునాని మందుల ప్రమాణీకరణ (Drug Standardization) మరియు ఆధునిక వైద్యంతో సమన్వయం.

4. యునాని దినోత్సవం - నేపథ్యం (Background)

- **ఎవరి జ్ఞాపకార్థం?:** ప్రసిద్ధ యునాని పండితుడు మరియు సంఘ సంస్కర్త **హకీం అజ్మల్ ఖాన్** జయంతిని పురస్కరించుకుని ప్రతి సంవత్సరం ఫిబ్రవరి 14న జరుపుకుంటారు.
- **లక్ష్యం:** యునాని వైద్యంపై అవగాహన కల్పించడం మరియు దానిని ఆరోగ్య సంరక్షణలో ప్రధాన స్థానంలోకి తీసుకురావడం.

పరీక్షా కోణంలో నోట్స్ (Exam Focus):

- **మంత్రిత్వ శాఖ:** ఆయుష్ మంత్రిత్వ శాఖ (Ministry of Ayush).
- **మంత్రి:** ప్రతాప్ రావు జాదవ్ (Union Minister of State for Ayush - Independent Charge).
- **కీలక పదం:** 'సాక్ష్యం ఆధారిత వైద్యం' (Evidence-based healthcare) - పురాతన యునాని సూత్రాలను ఆధునిక శాస్త్రీయ పద్ధతులతో నిరూపించడం ఈ సదస్సు ప్రధాన ఉద్దేశ్యం.

CBDC-ఆధారిత డిజిటల్ ఫుడ్ కూపన్ పైలట్ (Gujarat)

1. ప్రాథమిక వివరాలు

- **ప్రారంభం:** 15 ఫిబ్రవరి 2026.
- **ప్రారంభించిన వారు:** కేంద్ర హోం మంత్రి అమిత్ షా (గుజరాత్ లో).
- **భాగస్వాములు:** భారత ప్రభుత్వం, రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా (RBI) మరియు గుజరాత్ ప్రభుత్వం.
- **నినాదం (Slogan):** "హార్ దానా, హార్ రూపాయి, హార్ అధికార్" (ప్రతి గింజ, ప్రతి పైసా, ప్రతి హక్కు).

2. ప్రాజెక్ట్ అమలు (Pilot Phases)

- **ప్రస్తుత అమలు:** గుజరాత్ లోని నాలుగు జిల్లాలు (అహ్మదాబాద్, ఆనంద్, వల్సాద్ మరియు సూరత్).
- **తదుపరి విస్తరణ:** చండీగఢ్, పుదుచ్చేరి, దాద్రా & నగర్ హవేలీ మరియు డామన్ & డయ్యూ వంటి కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు త్వరలో విస్తరించనున్నారు.

3. ఇది ఎలా పనిచేస్తుంది? (Mechanism)

- **డిజిటల్ కరెన్సీ (e₹):** RBI ద్వారా జనరేట్ చేయబడిన 'ప్రోగ్రామబుల్ డిజిటల్ కరెన్సీ' నేరుగా లబ్ధిదారుల డిజిటల్ వాలెట్లకు చేరుతుంది.
- **కూపన్ల వినియోగం:** లబ్ధిదారులు తమకు కేటాయించిన ఆహార ధాన్యాలను రేషన్ షాపుల (FPS) వద్ద QR కోడ్ లేదా కూపన్ కోడ్ ద్వారా పొందవచ్చు.
- **బయోమెట్రిక్ సమస్యలకు పరిష్కారం:** తరచుగా ఎదురయ్యే బయోమెట్రిక్ అథెంటికేషన్ వైఫల్యాలు మరియు e-POS సమస్యలను ఇది అధిగమిస్తుంది.

4. ప్రధాన ప్రయోజనాలు

- **పారదర్శకత:** నిధుల మళ్లింపును అరికట్టి, పంపిణీ వ్యవస్థలో అవినీతిని తగ్గిస్తుంది (Leak-proof system).
- **రియల్-టైమ్ సెటిల్మెంట్:** రేషన్ డీలర్లకు వారి కమీషన్ మార్జిన్లు తక్షణమే జమ అవుతాయి.
- **శ్రేణిబిలిటీ:** ప్రతి లావాదేవీని రియల్ టైమ్ లో ట్రాక్ చేయవచ్చు.
- **సాధికారత:** లబ్ధిదారులకు తమ హక్కులపై అవగాహన మరియు యాక్సెస్ పెరుగుతుంది.

5. నేపథ్యం & అనుబంధ పథకాలు

ఈ ప్రాజెక్ట్ కింది సంస్కరణల కొనసాగింపుగా చేపట్టబడింది:

- **One Nation One Ration Card (ONORC):** దేశవ్యాప్త రేషన్ పోర్టబిలిటీ.
- **Ann Chakra:** డిజిటల్ సప్లై చైన్ ఆప్టిమైజేషన్.
- **Ann Sahayata:** ఫిర్యాదుల పరిష్కార యంత్రాంగం.

పరీక్షా కోణంలో (Exam Focus):

- **CBDC అంటే ఏమిటి?:** Central Bank Digital Currency (దీనిని RBI జారీ చేస్తుంది).
- **ప్రోగ్రామబిలిటీ:** డిజిటల్ రూపాయిని కేవలం నిర్దేశించిన ప్రయోజనం (ఇక్కడ ఆహార ధాన్యాలు) కోసం మాత్రమే వాడేలా ప్రోగ్రామ్ చేయడం దీని ప్రత్యేకత.
- **గరిష్ట పాలన (Maximum Governance):** టెక్నాలజీ ద్వారా పౌర సేవలను మెరుగుపరచడం అనే ప్రభుత్వ లక్ష్యంలో ఇది ఒక భాగం.

వినియోగదారుల హక్కులపై గ్రామ పంచాయతీలకు శిక్షణ (రెండవ విడత)

1. ప్రాథమిక సమాచారం

- **ప్రారంభం:** 13 ఫిబ్రవరి 2026.
- **నిర్వహణ:** వినియోగదారుల వ్యవహారాల శాఖ (DoCA) మరియు పంచాయతీ రాజ్ మంత్రిత్వ శాఖ సంయుక్తంగా.
- **ముఖ్య ఉద్దేశ్యం:** గ్రామీణ స్థాయిలో వినియోగదారుల హక్కులపై అవగాహన పెంచడం మరియు ఫిర్యాదుల పరిష్కార వ్యవస్థను బలోపేతం చేయడం.

2. కీలక ముఖ్యాంశాలు

- **మొదటి విడత రాష్ట్రాలు:** ఈ రెండవ సిరీస్ ప్రారంభ సెషన్లో **బీహార్, జార్ఖండ్, మరియు ఒడిశా** రాష్ట్రాలకు చెందిన 1,011 పంచాయతీ లింక్ల ద్వారా వేలమంది ప్రతినిధులు పాల్గొన్నారు.
- **శిక్షణ అంశాలు:**
 - **వినియోగదారుల రక్షణ చట్టం, 2019** పై అవగాహన.
 - అనుచిత వాణిజ్య పద్ధతులను (Unfair Trade Practices) అరికట్టడం.
 - జాతీయ వినియోగదారుల హెల్ప్లైన్ (1915) మరియు **e-Jagriti** పోర్టల్ వినియోగం.
- **భాషా ప్రాధాన్యత:** స్థానిక స్థాయిలో మెరుగైన అవగాహన కోసం ఈ సెషన్లను ఆయా ప్రాంతీయ భాషల్లో నిర్వహిస్తున్నారు.

3. పంచాయతీల పాత్ర

- **ఫెసిలిటేటర్లుగా:** గ్రామీణ పౌరులు మోసపోయినప్పుడు వారికి సరైన వేదికల ద్వారా న్యాయం జరిగేలా చూడటంలో పంచాయతీ ప్రతినిధులను 'ఫెసిలిటేటర్లు'గా తీర్చిదిద్దడం.
- **క్షేత్రస్థాయి అవగాహన:** చివరి మైలు (Last-mile) వరకు వినియోగదారుల హక్కులను తీసుకెళ్లడం.

4. వర్చువల్ ఫార్మాట్ ప్రత్యేకత

- ఈ శిక్షణను డిజిటల్ పద్ధతిలో నిర్వహించడం వల్ల **తక్కువ ఖర్చుతో (Cost-efficient)**, దేశవ్యాప్తంగా **వేగంగా (Scalable)** ఎక్కువ మందికి చేరువయ్యే అవకాశం కలిగింది.
- గతంలో (2024-25) నిర్వహించిన మొదటి విడత విజయవంతం కావడంతో, ఈ కొత్త సిరీస్‌ను ప్రారంభించారు.

పరీక్షా కోణంలో (Exam Focus):

- **సంబంధిత చట్టం:** వినియోగదారుల రక్షణ చట్టం (Consumer Protection Act), 2019.
- **డిజిటల్ ఇనిషియేటివ్స్:** e-Jagruti పోర్టల్ (వినియోగదారుల ఫిర్యాదుల కోసం ఆన్‌లైన్ వేదిక).
- **గ్రామ స్వరాజ్:** పంచాయతీలను కేవలం పాలనా సంస్థలుగానే కాకుండా, సామాజిక హక్కుల పరిరక్షకులుగా మార్చడం ఈ కార్యక్రమ లక్ష్యం.

6వ భారత్-ఫ్రాన్స్ వార్షిక రక్షణ చర్చలు (India-France Annual Defence Dialogue)

1. ప్రాథమిక సమాచారం

- **తేదీ:** 17 ఫిబ్రవరి 2026.
- **వేదిక:** బెంగళూరు, కర్ణాటక.
- **అధ్యక్షత:** భారత్ రక్షణ మంత్రి **రాజ్ నాథ్ సింగ్** మరియు ఫ్రాన్స్ రక్షణ మంత్రి **క్యాథరిన్ వోట్రెన్** (Catherine Vautrin).

- **ప్రత్యేకత:** ఫ్రాన్స్ రక్షణ మంత్రిగా బాధ్యతలు స్వీకరించిన తర్వాత క్యాథరిన్ వోట్రిన్ భారతదేశంలో జరుపుతున్న తొలి పర్యటన ఇది.

2. కీలక ఒప్పందాలు & ప్రకటనలు

- **రక్షణ సహకార ఒప్పందం:** ద్వైపాక్షిక రక్షణ సహకార ఒప్పందాన్ని మరో 10 ఏళ్ల పాటు పొడిగించనున్నారు.
- **హామర్ మిసైల్స్ (Hammer Missiles):** హామర్ క్షిపణుల తయారీ కోసం భారత్-ఫ్రాన్స్ జాయింట్ వెంచర్ (MoU) కుదుర్చుకోనున్నాయి.
- **టాటా ఎయిర్ బస్ హెలికాప్టర్ ఫ్లాంట్:** వేమగల్ (కర్ణాటక)లో H125 లైట్ యుటిలిటీ హెలికాప్టర్ పైనల్ అసెంబ్లీ లైన్ ను ప్రధాని మోదీ మరియు ఫ్రాన్స్ అధ్యక్షుడు ఇమాన్యుయేల్ మాక్రాన్ వర్చువల్ గా ప్రారంభించనున్నారు.
- **అధికారుల పరస్పర నియామకం:** భారత సైన్యం మరియు ఫ్రెంచ్ ల్యాండ్ ఫోర్సెస్ సంస్థల్లో అధికారులను పరస్పరం (Reciprocal deployment) నియమించనున్నారు.

3. రక్షణ రంగంలో భారత్-ఫ్రాన్స్ సంబంధాలు

- **వార్షిక చర్చలు:** 5వ ఎడిషన్ 2023 అక్టోబర్ లో ఫ్రాన్స్ లో జరిగింది.
- **ప్రధాన సైనిక విన్యాసాలు:**
 - **శక్తి (Shakti):** సైన్యం (Army).
 - **వరుణ (Varuna):** నౌకాదళం (Navy).
 - **గరుడ (Garuda):** వైమానిక దళం (Air Force).
- **ఇటీవలి ప్రాధాన్యత:** 2024 రిపబ్లిక్ డే వేడుకలకు ఫ్రెంచ్ అధ్యక్షుడు మాక్రాన్ ముఖ్య అతిథిగా హాజరయ్యారు.

4. పారిశ్రామిక సహకారం

- ఈ చర్చల ప్రధాన లక్ష్యం 'మేక్ ఇన్ ఇండియా'లో భాగంగా రక్షణ రంగ పారిశ్రామిక సహకారాన్ని (Industrial Collaboration) విస్తరించడం మరియు అత్యాధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని పంచుకోవడం.

పరీక్షా కోణంలో (Exam Focus):

- **H125 హెలికాప్టర్:** ఇది ప్రైవేట్ రంగంలో (Tata-Airbus) హెలికాప్టర్ల అసెంబ్లీకి సంబంధించిన కీలక ప్రాజెక్టు.
- **హామర్ క్షిపణులు:** ఇవి గాలి నుండి భూమికి ప్రయోగించే (Air-to-Ground) అత్యాధునిక క్షిపణులు.
- **భూగోళశాస్త్ర సంబంధం:** టాటా ఎయిర్ బస్ ప్లాంట్ ఎక్కడ ఉంది? - వేమగల్, కర్ణాటక.

ఇండియా AI ఇంపాక్ట్ సమిత్ 2026: గ్లోబల్ ఛాలెంజ్ లు

1. మొత్తం గణాంకాలు

- **మొత్తం దరఖాస్తులు:** 4,650 కంటే ఎక్కువ.
- **పాల్గొన్న దేశాలు:** 60 కంటే ఎక్కువ దేశాల నుండి దరఖాస్తులు వచ్చాయి.
- **ఎంపికైన పైనలిస్ట్ బృందాలు:** మొత్తం 70 టీమ్లు.
- **వేదిక:** భారత్ మండపం మరియు సుష్మా స్వరాజ్ భవన్, న్యూఢిల్లీ.

2. మూడు ప్రధాన ఛాలెంజ్ ల వివరాలు

ఛాలెంజ్ పేరు	దరఖాస్తులు	దేశాలు	పైనలిస్టులు	ప్రధాన ఉద్దేశ్యం / రంగాలు
AI for ALL	1,350+	60+	20	ఆరోగ్యం, వ్యవసాయం, క్లౌడ్, విద్య మరియు పైనాన్సియల్ ఇంక్లూజన్ రంగాల్లో భారీ స్థాయి పరిష్కారాలు.
AI by HER	800+	50+	30	మహిళా పారిశ్రామికవేత్తల నేతృత్వంలోని AI

భాలెంజ్ పేరు	దరఖాస్తులు	దేశాలు	పైనలిస్టులు	ప్రధాన ఉద్దేశ్యం / రంగాలు
				ఆవిష్కరణలను ప్రోత్సహించడం.
YUVAi	2,500+	38	20	13 నుండి 21 ఏళ్ల యువ ఆవిష్కర్తల కోసం (మలేరియా గుర్తింపు, డీప్ ఫేక్ డిటెక్షన్ వంటివి).

3. కొన్ని ముఖ్యమైన పైనలిస్ట్ ఆవిష్కరణలు

- **AI for ALL:** ఇండస్ట్రియల్ పారామెటర్స్ మానిటరింగ్ (AOne - ఇండియా), సాయిల్ ఇంటెలిజెన్స్ (USA), ఇన్వెక్షన్ స్కీనింగ్ (జపాన్).
- **AI by HER:** గర్భాశయ క్యాన్సర్ స్కీనింగ్ (Periwinkle Technologies), 22 భారతీయ భాషల్లో AI అనువాదం (Shabd AI), క్రెడిట్ ఇంటెలిజెన్స్ (AbleCredit).
- **YUVAi:** వైకల్యం ఉన్నవారికి వాయిస్ అసిస్టెంట్ వేరబుల్స్ (Paraspeak), అడవి మంటల హెచ్చరిక వ్యవస్థ (AgniSena), డీప్ ఫేక్ గుర్తింపు (TrustTrace).

4. పరీక్షా కోణంలో ముఖ్యాంశాలు (Exam Focus Points)

- **గవర్నెన్స్:** ఈ సదస్సు 'పీపుల్, ప్లానెట్ మరియు ప్రోగ్రెస్' అనే మూడు సూత్రాల (Sutras) ఆధారంగా జరుగుతోంది.
- **మహిళా సాధికారత:** 'AI by HER' ద్వారా తెక్నాలజీ రంగంలో మహిళల భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడం లక్ష్యం.
- **గ్లోబల్ సౌత్:** అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల (Global South) సమస్యలకు AI ద్వారా పరిష్కారాలు చూపడం ఈ భాలెంజ్ ప్రధాన లక్ష్యం.
- **బహుమతి మొత్తం:** 'AI for ALL' మరియు 'AI by HER' విజేతలకు సుమారు ₹2.50 కోట్ల వరకు అవార్డులు మరియు ఇన్సెంటివ్లు లభించే అవకాశం ఉంది.

EFM బెర్లిన్ 2026: ఢిల్లీ ఫిల్మ్ ఫెసిలిటేషన్ ఫ్రేమ్వర్క్

1. నేపథ్యం (Context)

- **వేదిక:** యూరోపియన్ ఫిల్మ్ మార్కెట్ (EFM), బెర్లిన్ (జర్మనీ).
- **కార్యక్రమం:** భారత ప్రభుత్వం నిర్వహించిన 'భారత్ పర్వ' (వేప్స్ బజార్ కింద) లో భాగంగా ఢిల్లీ ప్రభుత్వం తన సినీ మరియు పర్యాటక రంగాలను ప్రదర్శించింది.
- **సమన్వయం:** కేంద్ర సమాచార, ప్రసార మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలోని నేషనల్ ఫిల్మ్ డెవలప్ మెంట్ కార్పొరేషన్ (NFDC) ఈ భాగస్వామ్యాన్ని సులభతరం చేసింది.

2. కీలక ప్రదర్శన అంశాలు

- **సింగిల్ విండో క్లియరెన్స్:** సినీమా షూటింగ్ కోసం అనుమతులను సులభతరం చేసే సింగిల్ విండో ఫిల్మ్ ఫెసిలిటేషన్ విధానాన్ని ఢిల్లీ ప్రభుత్వం హైలైట్ చేసింది.
- **ఈజ్ ఆఫ్ డూయింగ్ బిజినెస్ (EoDB):** గడువులోగా అనుమతులు మంజూరు చేయడం ద్వారా సినీమా నిర్మాణ సంస్థలకు అనువైన వాతావరణం కల్పించడం.
- **నోడల్ ఏజెన్సీలు:** అనుమతుల సమన్వయం కోసం NFDC మరియు ఢిల్లీ టూరిజం & ట్రాన్స్పోర్ట్ డెవలప్ మెంట్ కార్పొరేషన్ (DTTDC) కలిసి పనిచేస్తున్నాయి.

3. ఢిల్లీ పర్యాటక రంగం - గణాంకాలు

- **పర్యాటకుల సంఖ్య:** 2024లో ఢిల్లీ 46.25 మిలియన్ల దేశీయ పర్యాటక సందర్శనలను నమోదు చేసింది.
- **GDP సహకారం:** ఢిల్లీ స్థూల రాష్ట్ర దేశీయోత్పత్తి (GSDP)లో పర్యాటక రంగం వాటా సుమారు 5%.
- **ఫిల్మ్ టూరిజం:** చారిత్రక కట్టడాలు, ప్రభుత్వ భవనాలు మరియు ఆధునిక మౌలిక సదుపాయాలను సినీమా షూటింగ్ వేదికలుగా (Filming Destinations) ప్రచారం చేయడం.

4. అంతర్జాతీయ వేదికలు

- **ఇంటర్నేషనల్ ఫిల్మ్ ఫెస్టివల్ ఆఫ్ ఢిల్లీ:** అంతర్జాతీయ చలనచిత్ర మార్పిడికి మరియు గ్లోబల్ నెట్వర్కింగ్ కు ఈ ఉత్సవం ఒక ముఖ్యమైన వేదికగా పేర్కొనబడింది.

పరీక్షా కోణంలో ముఖ్యాంశాలు (Exam Focus):

- **నోడల్ ఏజెన్సీ:** భారతదేశాన్ని అంతర్జాతీయ షూటింగ్ డెస్టినేషన్ గా ప్రచారం చేయడానికి NFDC నోడల్ ఏజెన్సీగా వ్యవహరిస్తోంది.
- **ఫిల్మ్ టూరిజం ప్రాముఖ్యత:** ఒక ప్రాంతం సినిమాల్లో కనిపించడం వల్ల పర్యాటక రంగం ఎలా వృద్ధి చెందుతుందో (Film-induced tourism) ఈ ప్రదర్శన వివరిస్తుంది.
- **ప్రతినిధి బృందం:** ఢిల్లీ పర్యాటక మరియు సాంస్కృతిక శాఖ మంత్రి కపిల్ మిశ్రా ఈ బృందానికి నాయకత్వం వహించారు.

భారత సాయుధ దళాలు: మానవతా దృక్పథం & విపత్తు నిర్వహణ (HADR)

భారతదేశ సార్వభౌమాధికారాన్ని రక్షించడమే కాకుండా, దేశీయంగా మరియు అంతర్జాతీయంగా విపత్తులు సంభవించినప్పుడు 'ఫస్ట్ రెస్పాండర్స్' (తొలి స్పందనదారులు) గా భారత సాయుధ దళాలు (ఆర్మీ, నేవీ, ఎయిర్ ఫోర్స్ మరియు కోస్ట్ గార్డ్) కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నాయి.

1. ప్రధాన అంతర్జాతీయ ఆపరేషన్లు (2020 - 2025)

ఆపరేషన్ పేరు	సంవత్సరం	సందర్భం / దేశం	కీలక ఫలితాలు
ఆపరేషన్ బ్రహ్మా	2025	మయన్మార్ భూకంపం	60 పడకల ఫీల్డ్ హాస్పిటల్ ద్వారా 2,500 మందికి చికిత్స; 750 టన్నుల సహాయ సామగ్రి సరఫరా.
ఆపరేషన్ సాగర్ బంధు	2025	శ్రీలంక (డిల్టా తుపాను)	2,500 మంది తరలింపు; 1,058 టన్నుల ఉపశమన సామగ్రి; కిలిన్చీలో 120

ఆపరేషన్ పేరు	సంవత్సరం	సందర్భం / దేశం	కీలక ఫలితాలు
			అడుగుల బెయిల్ బ్రిడ్జి నిర్మాణం.
మిషన్ సాగర్	2020-22	హిందూ మహాసముద్ర దేశాలు	15 దేశాలకు 3,000 టన్నుల ఆహారం, 300 టన్నుల లిక్విడ్ ఆక్సిజన్ సరఫరా.
ఆపరేషన్ సముద్ర సేతు	2020	కోవిడ్-19 సమయంలో తరలింపు	55 రోజుల్లో సముద్ర మార్గం ద్వారా 3,992 మంది భారతీయుల స్వదేశీ రాక.
ఆపరేషన్ గంగ	2022	ఉక్రెయిన్ సంక్షోభం	18,282 మంది పౌరుల తరలింపు (90 విమానాల ద్వారా).
ఆపరేషన్ దోస్త్	2023	టర్కీ & సిరియా భూకంపం	ఇస్కండెరున్ వద్ద 99 మంది సభ్యుల ఆర్మీ ఫీల్డ్ హాస్పిటల్ ఏర్పాటు; 135 టన్నుల సహాయం.
ఆపరేషన్ కావేరి	2023	సుడాన్ అంతర్యుద్ధం	2,171 మంది భారతీయుల సురక్షిత తరలింపు.
ఆపరేషన్ మైత్రి	2015	నేపాల్ భూకంపం	11,200 మంది రక్షణ; \$2 బిలియన్ల పునర్నిర్మాణ ప్యాకేజీ.

2. దేశీయ విపత్తు నిర్వహణ (గణాంకాలు)

- **2025 వరదలు/భూకంపాలు:** భారత సైన్యం 10 రాష్ట్రాల్లో 141 కాలమ్స్ ను మోహరించింది. 28,293 మంది పౌరులను రక్షించి, 7,318 మందికి వైద్యం అందించింది.
- **2024 సహాయక చర్యలు:** మణిపూర్, వాయనాడ్, గుజరాత్ సహా 14 రాష్ట్రాల్లో 83 కాలమ్స్ ద్వారా 29,972 మందిని రక్షించారు.
- **చారిత్రక మైలురాళ్లు:**
 - **2004 సునామీ (ఆపరేషన్ సీవేవ్):** 20,900 మంది సిబ్బంది, 40 నౌకలు, 34 విమానాలతో భారీ రెస్క్యూ ఆపరేషన్.
 - **2013 ఉత్తరాఖండ్ వరదలు (ఆపరేషన్ రాహత్/సూర్య హెల్ప్):** వేలమందిని రక్షించి, 730 టన్నుల నిత్యావసరాలు పంపిణీ చేశారు.
 - **2014 జమ్మూ కాశ్మీర్ వరదలు (ఆపరేషన్ మేఘ రాహత్):** 96,000 మంది రక్షణ, 3,500 టన్నుల సామాగ్రి సరఫరా.

3. విధానపరమైన చట్రం (Policy Framework)

- **నిర్ణయాధికారం:** అంతర్జాతీయ HADR కార్యకలాపాలను **విదేశీ వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ (MEA)** పర్యవేక్షిస్తుంది.
- **సంస్థలు:** * **NDMA (నేషనల్ డిజాస్టర్ మేనేజ్ మెంట్ అథారిటీ):** విపత్తు నిర్వహణ మార్గదర్శకాలను రూపొందిస్తుంది.
- **HQ IDS (Headquarters Integrated Defence Staff):** రక్షణ మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలో వ్యూహాత్మక రవాణా మరియు లాజిస్టిక్స్ ను సమన్వయం చేస్తుంది.
- **సూత్రాలు:** ప్రధాని మోదీ ప్రతిపాదించిన **SAGAR (Security and Growth for All in the Region)** మరియు "**వసుధైవ కుటుంబకం**" అనే నినాదాల ఆధారంగా ఈ సహాయ కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడతాయి.

4. ఇటీవలి సంయుక్త విన్యాసాలు (Joint Exercises)

విన్యాసం పేరు	సంవత్సరం	భాగస్వాములు	ఉద్దేశ్యం
టైగర్ ట్రయంఫ్	2025	భారత్ - అమెరికా	రెండు దేశాల మధ్య HADR సమన్వయం మరియు

విన్యాసం పేరు	సంవత్సరం	భాగస్వాములు	ఉద్దేశ్యం
			ఇంటరాపరబిలిటీ పెంపుదల.
సంయుక్త విమోచన్	2024	మల్టీలేటరల్ (అహ్మదాబాద్)	లాజిస్టిక్స్ మరియు క్యాబువాలిటీ తరలింపుపై శిక్షణ.
చక్రవాత్	2023	8 దేశాల భాగస్వామ్యం	హిందూ మహాసముద్ర ప్రాంత దేశాల మధ్య విపత్తు నిర్వహణ సమన్వయం.

ముగింపు:

భారత సాయుధ దళాలు యుద్ధ రంగంలోనే కాకుండా, మానవతా దృక్పథంతో విపత్తుల సమయంలో ఆపద్బాంధవులుగా నిలుస్తున్నాయి. 'నేబర్ హుడ్ ఫస్ట్' (పొరుగు దేశాలకు ప్రాధాన్యత) విధానం ద్వారా అంతర్జాతీయ స్థాయిలో భారతదేశ ప్రతిష్ఠను ఈ HADR ఆపరేషన్లు పెంచుతున్నాయి.

భారత AI గవర్నెన్స్ మార్గదర్శకాలు (India AI Governance Guidelines)

1. ప్రధాన ఉద్దేశ్యం

"సురక్షితమైన మరియు విశ్వసనీయమైన AI అవిష్కరణలను ప్రోత్సహించడం". ఇది 'వికసిత్ భారత్ 2047' లక్ష్యంలో భాగంగా AIని ఒక చోదక శక్తిగా మారుస్తూనే, దాని వల్ల కలిగే నష్టాలను అరికట్టడానికి రూపొందించబడింది.

2. ఏడు సూత్రాలు (Seven Sutras)

భారతదేశ AI పాలనా విధానం ఈ ఏడు సూత్రాల ఆధారంగా పనిచేస్తుంది:

1. **నమ్మకమే పునాది (Trust is the Foundation):** సాంకేతికత మరియు సంస్థలపై ప్రజల్లో నమ్మకం పెంపొందించడం.
2. **ప్రజలే ప్రథమం (People First):** AI అభివృద్ధిలో మానవ నియంత్రణ మరియు సామాజిక విలువలకు ప్రాధాన్యత.
3. **నిరోధం కంటే ఆవిష్కరణకే మొగ్గు (Innovation over Restraint):** కఠినమైన ఆంక్షల కంటే బాధ్యతాయుతమైన ఆవిష్కరణలను ప్రోత్సహించడం.
4. **నిష్పక్షికత మరియు సమానత్వం (Fairness and Equity):** అట్టడుగు వర్గాలపై వివక్ష లేకుండా చూడటం.
5. **జవాబుదారీతనం (Accountability):** AI రూపొందించే వారు మరియు అమలు చేసే వారు బాధ్యత వహించాలి.
6. **అర్థమయ్యేలా రూపకల్పన (Understandable by Design):** AI ఎలా పనిచేస్తుందో వినియోగదారులకు, నియంత్రణ సంస్థలకు స్పష్టంగా తెలియాలి.
7. **భద్రత, స్థితిస్థాపకత మరియు స్థిరత్వం (Safety, Resilience and Sustainability):** పర్యావరణ అనుకూలమైన మరియు సురక్షితమైన నమూనాల అభివృద్ధి.

3. కొత్తగా ప్రతిపాదించిన సంస్థలు (Institutional Architecture)

AI నిర్వహణ కోసం మూడు కీలక విభాగాలను ఏర్పాటు చేయాలని మార్గదర్శకాలు సూచించాయి:

- **AI గవర్నెన్స్ గ్రూప్ (AIGG):** జాతీయ ప్రాధాన్యతలకు అనుగుణంగా విధాన రూపకల్పన మరియు సమన్వయం చేస్తుంది.
- **టెక్నాలజీ & పాలసీ ఎక్స్పర్ట్ కమిటీ (TPEC):** జాతీయ మరియు అంతర్జాతీయ ప్రాధాన్యతలపై నిపుణుల సలహాలు అందిస్తుంది.
- **భారత AI సేఫ్టీ ఇన్స్టిట్యూట్ (AI Safety Institute):** AI నమూనాల భద్రతను పరీక్షించడం, ప్రమాణాలను రూపొందించడం మరియు సాంకేతిక మార్గదర్శకాలను అందించడం.

4. కీలక మౌలిక సదుపాయాలు (Infrastructure)

- **ఇండియా AI మిషన్:** దీని కింద 1,00,000 GPUs లక్ష్యం కాగా, ఇప్పటికే 38,000 GPUs అందుబాటులోకి వచ్చాయి.
- **AIKosh:** ఇందులో 9,500+ డేటాసెట్లు మరియు 273 రంగాలకు సంబంధించిన మోడల్స్ ఉన్నాయి.
- **AIRAWAT & PARAM Siddhi-AI:** ఇవి భారతదేశపు శక్తివంతమైన సూపర్ కంప్యూటింగ్ వ్యవస్థలు.
- **డిజిటల్ పబ్లిక్ ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ (DPI):** ఆధార్, UPI వలె AIని కూడా ప్రజా సేవలతో అనుసంధానించడం.

5. అమలు ప్రణాళిక (Action Plan)

- **అల్పకాలిక (Short-term):** AIGG, TPEC వంటి సంస్థల ఏర్పాటు మరియు AI రిస్కే అసెస్మెంట్ ఫ్రేమ్వర్క్ అభివృద్ధి.
- **మధ్యకాలిక (Medium-term):** నియంత్రణ సంస్థల కోసం 'రెగ్యులేటరీ శాండ్బాక్స్'ల ఏర్పాటు మరియు చట్టాల సవరణ.
- **దీర్ఘకాలిక (Long-term):** అంతర్జాతీయ ప్రమాణాల అభివృద్ధిలో భాగస్వామ్యం మరియు భవిష్యత్తు సవాళ్లను ఎదుర్కోవడానికి చట్టపరమైన మార్పులు.

6. పరిశ్రమ మరియు నియంత్రణ సంస్థలకు సూచనలు

- **పరిశ్రమలకు:** ఐటీ చట్టం 2000, డిజిటల్ వ్యక్తిగత డేటా రక్షణ చట్టం (DPDP) 2023 లకు కట్టుబడి ఉండాలి. ఫిర్యాదుల పరిష్కార యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి.
- **నియంత్రణ సంస్థలకు:** ఆవిష్కరణలకు ఆటంకం కలగకుండా, ప్రమాద తీవ్రతను బట్టి (Risk-based approach) నియంత్రణలు ఉండాలి.

పరీక్షా కోణంలో ముఖ్యాంశాలు (Exam Focus):

- **నోడల్ మంత్రిత్వ శాఖ:** ఎలక్ట్రానిక్స్ మరియు ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ మంత్రిత్వ శాఖ (MeitY).
- **AI for All:** ఇది భారత AI వ్యూహం యొక్క ప్రధాన నినాదం.

- **IT Rules 2026:** డీప్ ఫేక్ మరియు AI రూపొందించిన కంటెంట్ నియంత్రణ కోసం ఈ నిబంధనలను రూపొందించారు.

కేంద్ర బడ్జెట్ 2026-27: MSME రంగ సంస్కరణలు

1. భారత ఆర్థిక వ్యవస్థలో MSMEల పాత్ర (గణాంకాలు)

- జిడిపి (GDP) వాటా: 31.1%.
- తయారీ రంగం (Manufacturing): ~35.4%.
- ఎగుమతులు (Exports): ~48.58%.
- ఉపాధి: 7.47 కోట్ల సంస్థల ద్వారా సుమారు 32.82 కోట్ల మందికి ఉపాధి లభిస్తోంది. వ్యవసాయం తర్వాత ఇదే అతిపెద్ద ఉపాధి రంగం.

2. మూడు అంచెల వ్యూహం (Three-pronged Approach)

MSMEలను 'ఛాంపియన్లు'గా మార్చడానికి బడ్జెట్ మూడు ప్రధాన మార్గాలను ప్రతిపాదించింది:

- **ఈక్విటీ మద్దతు (Equity Support):**
 - SME గ్రోత్ ఫండ్: ₹10,000 కోట్లతో కొత్తగా ఏర్పాటు.
 - SRI ఫండ్ (Self-Reliant India): దీనికి అదనంగా ₹2,000 కోట్లు కేటాయింపు.
- **లిక్విడిటీ మద్దతు (Liquidity - నగదు లభ్యత):**
 - TReDS ప్లాట్ఫారమ్: MSMEల బిల్లుల చెల్లింపుల కోసం దీనిని తప్పనిసరి చేయడం.
 - GeM - TReDS అనుసంధానం: ప్రభుత్వ కొనుగోళ్ల సమాచారాన్ని పైనాన్నియర్లతో పంచుకోవడం ద్వారా వేగంగా రుణాలు అందించడం.
- **వృత్తిపరమైన మద్దతు (Professional Support):**
 - కార్పొరేట్ మిత్ర (Corporate Mitras): చిన్న పట్టణాల్లో (Tier-II, III) MSMEలకు నిబంధనల అమలులో (Compliance) సహాయం చేయడానికి పారా-ప్రోఫెషనల్స్ కు శిక్షణ.

3. ఎగుమతులకు ప్రోత్సాహం

- **కొరియర్ ఎగుమతులపై పరిమితి తొలగింపు:** ప్రస్తుతం ఉన్న ₹10 లక్షల పరిమితిని పూర్తిగా తొలగించారు. దీనివల్ల చిన్న వ్యాపారులు, కళాకారులు ఈ-కామర్స్ ద్వారా అంతర్జాతీయ మార్కెట్లకు సులభంగా చేరుకోవచ్చు.

4. కీలక పథకాలు & పోర్టల్స్

- **Udyam & Udyam Assist:** 7.30 కోట్ల సంస్థలు నమోదు చేసుకున్నాయి. ఇది అనధికారిక మైక్రో ఎంటర్ప్రైజెస్ (IMES) ను అధికారిక పరిధిలోకి తెస్తుంది.
- **PM విశ్వకర్మ పథకం:** 18 రకాల చేతివృత్తుల వారికి శిక్షణ మరియు పూచీకత్తు లేని రుణాలు (Collateral-free loans). 2025లో 7.7 లక్షల మంది శిక్షణ పూర్తి చేసుకున్నారు.
- **MSME ఛాంపియన్స్ స్కీమ్:** ఇందులో మూడు విభాగాలు ఉన్నాయి:
 1. **ZED (Zero Defect, Zero Effect):** పర్యావరణ అనుకూల మరియు నాణ్యమైన తయారీ.
 2. **LEAN:** ఉత్పాదకత పెంపు.
 3. **Innovative:** ఇన్ క్యుబేషన్ మరియు మేధో సంపత్తి హక్కులు (IPR).
- **CGTMSE:** మైక్రో మరియు స్మాల్ ఎంటర్ప్రైజెస్ కోసం క్రెడిట్ గ్యారెంటీ పరిమితిని ₹5 కోట్ల నుండి ₹10 కోట్లకు పెంచారు.

5. వివాదాల పరిష్కారం (ODR)

- **MSME ODR పోర్టల్:** జూన్ 27, 2025న ప్రారంభమైంది. ఇది కొనుగోలుదారులు మరియు విక్రేతల మధ్య చెల్లింపుల జాప్యంపై కోర్టుకు వెళ్లకుండానే చర్చల ద్వారా పరిష్కరించుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.

పరీక్షా కోణంలో ముఖ్యాంశాలు (Exam Focus):

- **TReDS అంటే ఏమిటి?:** Trade Receivables Discounting System (MSMEల బిల్లులను డిస్కాంట్ చేసి నగదు ఇచ్చే ఎలక్ట్రానిక్ ప్లాట్ఫారమ్).
- **కార్పొరేట్ మిత్ర:** MSMEలకు చట్టపరమైన నిబంధనల అమలులో సహాయపడే శిక్షణ పొందిన వ్యక్తులు.
- **ఎగుమతి మార్పులు:** ఈ-కామర్స్ ఎగుమతులకు ఉన్న ₹10 లక్షల పరిమితి తొలగింపు.